

ЗАТВЕРДЖЕНО

Приймальною комісією

Харківська державна академія
дизайну і мистецтв

«*Октябрь*» 2026 р.,
протокол № *1*

В.о. голови приймальної комісії
Владислав КУТАТЕЛАДЗЕ

ПРОГРАМА ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
ступеня доктора філософії зі спеціальності
В4 Образотворче мистецтво та реставрація
галузі знань В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
освітньо-наукова програма:

Образотворче мистецтво та реставрація
(денна форма навчання)

ВСТУП

Програма фахового вступного випробування для вступу на третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти ступеня доктора філософії зі спеціальності В4 Образотворче мистецтво та реставрація для прийому на навчання осіб, які здобули освітній ступінь (освітньо-кваліфікаційний рівень) магістра (спеціаліста), для здобуття третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти ступеня доктора філософії із зазначеної спеціальності.

Вступний екзамен до аспірантури відбувається у формі комплексної усної відповіді та має на меті оцінити знання абітурієнтів щодо принципів, закономірностей і розвитку образотворчого мистецтва і реставрації, а також їхньої здатності аналізувати світові й українські мистецькі процеси в історичному та сучасному вимірах.

Знання, що мають продемонструвати особи, які вступають до аспірантури, з дисципліни «Образотворче мистецтво і реставрація»:

- знання і розуміння теоретичного матеріалу основних розділів курсу (зміст предмету, завдань, структури й функцій мистецтвознавчого знання; особливості мистецтвознавчої проблематики й пізнавальних принципів);
- знання особливостей основних історичних періодів розвитку образотворчого мистецтва і реставрації творів мистецтва, їх загальних і відмінних характеристик;
- знання змісту основних тенденцій розвитку теорії образотворчого мистецтва і реставрації творів мистецтва.

Практичні навички, що демонструє вступник до аспірантури :

- володіння основними методами мистецтвознавчого аналізу;
- орієнтація в історико-мистецтвознавчому матеріалі, уміння аналізувати погляди й теорії в мистецтвознавчому теоретичному дискурсі;
- уміння аргументувати власну теоретичну позицію й артикулювати принципи фахового знання;
- уміння застосовувати отримані знання при аналізі актуальних проблем наукових досліджень;
- самостійно визначати смисл і напрямок своєї наукової та практичної діяльності.

Компетентності, які має продемонструвати вступник до аспірантури:

- володіння теоретичним матеріалом для одержання системного знання в конкретній професійній сфері;
- навички теоретичного синтезу й узагальнення, володіння методологічним інструментарієм для успішного здійснення теоретичної й практичної діяльності;

- самостійне критичне мислення й вміння обґрунтувати власну теоретичну позицію;
- засвоєння та вміння використовувати на практиці принципів наукової дискусії і цивілізованого міжкультурного діалогу (об'єктивності, академічній коректності, толерантності).

ПИТАННЯ ДО ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І РЕСТАВРАЦІЇ

Програма фахового вступного випробування спрямована на виявлення рівня теоретичних знань вступників у галузі мистецтвознавства, зокрема з історії зарубіжного та українського мистецтва, а також основ реставрації творів мистецтва. Екзаменаційний білет містить два питання, на які вступник має надати комплексну розгорнуту усну відповідь.

ЗАРУБІЖНЕ МИСТЕЦТВО

1. Канон в мистецтві стародавнього Єгипту. Основні пам'ятки мистецтва.
2. Основні пам'ятки мистецтва Стародавньої Греції. Роль її художніх принципів в історії європейського мистецького розвитку.
3. Візантійська художня система, її особливості.
4. Синтез мистецтв у готичній архітектурі.
5. Ренесанс в Італії. Загальна характеристика.
6. Період високого відродження в Італії. Провідні майстри стилю.
7. Стиль класицизм. Особливості розвитку класицизму в європейському образотворчому мистецтві.
8. Стиль бароко. Особливості розвитку в європейському образотворчому мистецтві.
9. Становлення жанрової системи в європейському мистецтві та її еволюція.
10. Імпресіонізм як стильовий напрям. Сутність його колористичної реформи та оновлення системи пленеру. Основні представники. Значення для подальшого розвитку мистецтва.
11. Постімпресіонізм. Основні представники.
12. Стиль модерн в європейському мистецтві. Регіональні особливості окремих шкіл. Основні представники.
13. Авангардні течії в європейському образотворчому мистецтві першої третини ХХ ст.
14. Видатні мистецькі центри Центрально-Східної Європи на межі ХІХ і ХХ ст.

15. Орієнтальні впливи в європейському мистецтві на межі ХІХ і ХХ ст. та їхня роль в подальшому мистецькому процесі в регіоні.
16. Реставрація пам'яток мистецтва. Формування наукових принципів.
17. Мистецтво постмодернізму. Ключові напрямки та представники.
18. Характеристика прояву нових мистецьких форм доби постмодерного у світі.

УКРАЇНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

1. Українська ікона. Особливості розвитку. Ікона храмова і хатня. Національні особливості.
2. Українське бароко. Етапи розвитку. Основні пам'ятки. Національні особливості.
3. Український портрет ХVІІ – ХVІІІ ст. та його види.
4. Творчість Т.Г. Шевченка як мистця. Аналіз програмних творів. Роль у розвитку національного українського мистецтва.
5. Український пейзаж кін. ХІХ – перш. третини ХХ ст. Особливості розвитку. Основні регіональні центри.
6. Мистецтво українського модерну і символізму. Основні представники.
7. Українська академія мистецтва. Основні етапи розвитку. Фундатори УАМ та їхня роль у відродженні українського національного мистецтва.
8. Георгій Нарбут. Його пошуки національної форми в мистецтві української графіки.
9. Михайло Бойчук та його школа «українського монументалізму».
10. Василь Кричевський. Основні види його мистецької діяльності. Особливості стильової еволюції в творчості.
11. Михайло Жук як представник стилю модерн в українському мистецтві.
12. Образ сучасника в портретному живописі О. Мурашка і Ф. Кричевського та особливості їхньої живописної системи.
13. Український авангард: напрямки, представники, місце в історії європейського мистецтва.
14. Українська графіка перш. третини ХХ ст. Її види, основні представники, стильова еволюція.
15. Український мистецький нонконформізм др. пол. ХХ ст. Сутність феномену, основні центри, представники.
16. Львівська та закарпатська художні школи др. пол. ХХ ст. Основні представники.
17. Мистецтво української діаспори. Основні хвилі еміграції української творчої інтелігенції, топографія, найважливіші центри. Представники та їхня роль в розвитку сучасного українського мистецтва.
18. Історія розвитку реставраційної справи в Україні. Основні сучасні школи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Білецький П. О. Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ – початку ХХ ст. НАН України. Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім.М.Т.Рильського. – К. : Наук. думка, 2000. 240 с.
2. Годж С. Коротка історія мистецтва. Львів: Видавництво старого Лева, 2022. 224 с.
3. Голубець О. Мистецтво ХХ століття: український шлях. Львів: Колір ПРО сервіс, 2012. 199 с.
4. Гомбріх Е.Г. Оповідь про мистецтво/ пер. з англ. А.Накорчевський. Київ: ArtHuss, 2024. 664 с.
5. Горбачов Д. О. Авангард. Українські художники першої третини ХХ ст. Київ : Мистецтво, 2016. 320 с.
6. Димщиць Е. «Український Пікассо» – Олександр Богомазов (1991). *Бібліотека українського мистецтва*: вебсайт. 06.11.2014. URL: <http://uartlib.org/ukrayinskiy-pikasso-oleksandr-bogomazov/>(дата звернення: 20.03.2026)
7. Жан-Клод Маркаде. Малевич. Київ: Родовід, 2013. 304 с.
8. Жолтовський П.М. Художнє життя на Україні в ХVІ – ХVІІІ ст. Київ: Наукова думка, 1983. 179 с.
9. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. Заг. ред.. Стівена Фартінга. Харків: Vivat, 2019. 575 с.
10. Історія українського мистецтва. У 5-ти т. / ІМФЕ НАН України ім. М.Т. Рильського. Т. 3 (Мистецтво другої половини ХVІ – ХІІІ століття [ред. Д. Степовик]. Київ, 2011. 1087 с.: іл.
11. Історія українського мистецтва. У 5-ти т. / ІМФЕ НАН України ім. М.Т. Рильського. Т. 4 (Мистецтво ХІХ століття) [ред.. В. Рубан]. Київ, 2006. 760 с., іл.
12. Історія українського мистецтва. У 5-ти т. / ІМФЕ НАН України ім. М.Т. Рильського. Т. 5 (Мистецтво ХХ століття) [голов. ред. Г. Скрипник, наук. ред. Т. Кара-Васильєва]. Київ, 2007. 1048 с., іл.
13. Кара-Васильєва Т. Народне мистецтво і художники авангарду : [стаття з журналу «Народне мистецтво», № 3/4 за 2001 рік]. *Бібліотека українського мистецтва*: вебсайт. 07.11.2018. URL: <http://uartlib.org/narodne-mystetstvo-hudozhnyku-avangardu/>(дата звернення: 20.03.2026).
14. Кара-Васильєва Т.В. Стиль модерн в Україні. Київ, 2021. 215 с/ Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття: У пошуках «великого стилю». Київ: Либідь, 2005. 274 с.
15. Кашуба-Вольвач О. Олександр Богомазов. Автопортрет. Київ : Родовід, 2012. 108 с.
16. Крвавич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч.

- закл.: У 3 ч. Ч. 1. Львів : Світ, 2003. 255 с.
17. Крвавич Д. П. Українське мистецтво: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.: У 3 ч. Ч. 2. Львів : Світ, 2004. 267 с.
  18. Крвавич Д. П. Українське мистецтво : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.: У 3 ч. Ч. 3. Львів: Світ, 2005. 267 с.
  19. Лагутенко О. Українська графіка першої третини ХХ століття. Київ: Грані-Т, 2006. 240 с.
  20. Овсійчук В.А. Майстри українського бароко. Київ, 1991. 400 с.
  21. Овсійчук М.А. Мистецька спадщина Тараса Шевченка у контексті європейської художньої культури. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2008. 414 с.
  22. Павлова Т. Чечик В. Борис Косарев. 1920-ті роки. Від малярства до театро-кіно-фото. Київ :Родовід, 2009. 288 с.
  23. Павлова Т. Мистці українського авангарду в Харкові. Харків: Графпром, 2015. 474 с.
  24. Рубан-Кравченко В. Кричевські і українська художня культура ХХ століття. Василь Кричевський. Київ: Криниця, 2004. 704 с.
  25. Смирна О. Століття нонконформізму в українському візуальному мистецтві: Монографія / Ін-т проблем сучасного мистецтва НАМ України. Київ: Видавництво Фенікс, 2017. 480 с.: іл.
  26. Соколюк Л. Михайло Бойчук та його школа. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2014. 386 с.
  27. Соколюк Л. Михайло Жук: мистець-літератор. Харків: Видавець Олександр Савчук, 2018. 255 с.
  28. Степовик Д. Історія української ікони Х – ХХ ст. Київ: Либідь, 1996. 140 с.
  29. Степовик Д. Українська ікона: Іконотворчий досвід діаспори. Київ: Балтія друк, 2008. 160 с.
  30. Український авангард: Альбом / Авт. вступ ст. та упор. Д. Горбачов. Київ: Мистецтво, 1996.
  31. Українські мистці у світі: Матеріали до історії українського мистецтва ХХ ст.. Авт.-упор. Г. Стельмащук. Львів: Априорі, 2013. 520 с.
  32. The paintings that revolutionized art. Munich – london – New-York. 2016 (first published in hardback in 2013), 105 p.
  33. Chilvers, Ian (2005). The Oxford dictionary of art (3rd ed.). [Oxford]: Oxford University Press. ISBN 0198604769.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Відповіді на питання вступників на третій (освітньо-науковий) рівень, оцінюються за 200 бальною системою. При цьому оцінюються якість науково-теоретичних знань, точність і повнота відтворення фактів, уміння аналізувати мистецькі явища і твори, уміння грамотно і логічно викладати думки. Мінімальний прохідний бал –152.

У балах оцінка та за національною шкалою		Пояснення
Високий рівень		
100-200	200	Відповіді на питання екзаменаційного білету повні, коректні та виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору обґрунтована та послідовна. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник демонструє знання фахової літератури, засвідчує вміння критично мислити, вести дискусію
	190-199	Відповіді на питання екзаменаційного білету повні, коректні та виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору обґрунтована та послідовна. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник демонструє знання фахової літератури, засвідчує вміння критично мислити, вести дискусію. Але може відчувати деякі труднощі під час проведення дискусії.
Достатній рівень		
	181 – 189	Відповіді на питання екзаменаційного білету в цілому повні, коректні та виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору переважно обґрунтована та послідовна. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, частково наявні помилки, труднощі під час дискусії.

	171 – 180	Відповіді на питання екзаменаційного білету в цілому повні, коректні та виважені. У структурі відповіді присутня постановка проблеми, її обґрунтування, аналіз та висновки. Авторська точка зору переважно обґрунтована та послідовна. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки і відчуються труднощі під час дискусії.
	162 - 170	Відповіді на питання екзаменаційного білету більш-менш повні, коректні. У структурі відповіді присутні аналіз та висновки. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки і відчуються труднощі в обґрунтуванні авторської точки зору і під час дискусії.
	152 - 161	Відповіді на питання екзаменаційного білету більш-менш повні, коректні. У структурі відповіді присутні аналіз та висновки. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки, часом не вистачає послідовності і відчуються труднощі в обґрунтуванні авторської точки зору і під час дискусії.
Середній рівень		
	132 - 151	Відповіді на питання екзаменаційного білету більш-менш повні, але не завжди коректні. У структурі відповіді присутні аналіз та висновки. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки, часом не вистачає послідовності і відчуються труднощі в обґрунтуванні авторської точки зору і під час дискусії.

	133 - 142	Відповіді на питання екзаменаційного білету більш-менш повні, але не завжди коректні. У структурі відповіді присутні аналіз та висновки, але трапляються помилки. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки, а також помилки в історіографічному аспекті, часом не вистачає послідовності і відчуваються труднощі в обґрунтуванні авторської точки зору і під час дискусії.
	124 - 132	Відповіді на питання екзаменаційного білету більш-менш повні, коректні. У структурі відповіді присутні аналіз та висновки. Продемонстровано володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді спирається на фахову літературу, вміє дискутувати щодо зазначених питань. Утім, наявні помилки у володінні фаховою літературою, деякі фактичні помилки, а також помилки в історіографічному або формально-логічному аспекті, часом не вистачає послідовності і відчуваються труднощі в обґрунтуванні авторської точки зору і під час дискусії.
Недостатній рівень		
	123-100	Відповіді на питання екзаменаційного білету представлені в неповному обсязі, є некоректними та помилковими в історіографічному або формально-логічному аспектах. Структура відповіді не послідовна. Аналіз проблеми відсутній. Продемонстровано слабе володіння понятійно-термінологічним апаратом. Вступник у відповіді допускає вагомі неточності та помилки.